

AHİLİK KÜLTÜRÜNDE İKTİSADİ DÜŞÜNCE

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL
www.karagul.org
karagul@karagul.org

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
İkt. ve İd. Bil. Fak.
İktisat Bölümü // BURDUR

İNSAN VE TOPLUMSAL DEĞERLER

Bu dünya için insanın temel gayesinin, sahip olduğu değerlere uygun; güven, huzur ve refah içinde bir hayat sürdürebilmek olduğu muhakkaktır.

Böyle bir hayatın yaşana bilirliliğinde iktisadi faaliyetlerin önemi ve gerekliliği inkar edilemez.

Ayrıca akli ve zekâsıyla eşrefi mahlûkat olma şansına sahip olan insan, haiz olduğu bu hususiyetlerini doğru bir biçimde kullanmak suretiyle, yüklendiği değerler nispetinde de kıymet kazanmaktadır.

DEĞERLER VE İKTİSADİ SİSTEMLER

Bu manada milletlerin iktisadi hayatlarını ve sistemlerini sahip olduğu değerlerden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Yayılmacı ve sömürgeci Batı'nın türetip, **serbest rekabet ve özgürlük** gibi hoş kavramlarla dünyaya dayattığı **kapitalist** iktisadi yaklaşımla, eşitlikçi söylemle türevi olan **sosyalist** iktisadi felsefenin her ikisinde de esasen emeğin ürünü olan serveti paylaşmak yerine, tam tersi güçlünün elinde biriktirmenin temel amaç edinildiği görülmektedir.

KAPİTALİZM Mİ, SOSYALİZM Mİ? KAVGASI...

Her iki iktisadi sistem, birbirinin alternatifi gibi lanse edilse de beslendiği değerler topluluğu aynı olduğundan nihayetinde ortaya konan düşüncenin farklı olması mümkün değildir.

Çünkü **kapitalist** sistem sermayenin, güçlüden yana olan rekabetçi bir ortamda bireyde birikimini öngörürken, **sosyalist** sistem ise kontrolcü bir yapıyla bütün servetin devlet aygıtında toplanmasını öngörmektedir.

Görüldüğü üzere her ikisinde de ortaya çıkan serveti, alnının teriyle çalışan geniş toplum kesimlerinin adil bir biçimde paylaşımından söz edilmemektedir.

YADA İSLAM MEDENİYETİ VE AHİLİK

Ancak buna karşılık, Âleme her yönden nizam vermeyi amaçlayan, İslam inancının ürettiği kültürün, pratik hayatta başarıyla uygulanışına güzel bir örnek olan Ahilik Teşkilatı, öncelikle **iyi bir insan modelini** ve bundan müteşekkil olacak olan **mükemmel bir toplumu** hedeflemiştir.

Bu seçkin düşüncenin hedeflediği model insanı; içinde yaşadığı toplumla uyumlu ve ona karşı sorumluluklarının bilincinde olan, dini ve dünyevi ilimlerle donanımlı, ahlaki konularda en ufak bir zafiyeti bulunmayan, faal bir hayat anlayışı ile sürekli üretken bir faaliyet içinde olan, bireyler olarak tanımlamak mümkündür.

AHİ AHLAKI VE İDEAL SOSYAL DÜZEN

Bir ahinin sahip olması gereken ve aksinin ahilikten atılmasına yol açan ahlaki özellikleri :

İçki içmek, zina yapmak, münafıklık, dedikodu, iftira etmek, gururlanmak, merhametsizlik, kıskançlık, kin beslemek, sözünde durmamak, yalan söylemek, emanete hıyanet etmek, başkasının ayıbını örtmemek, cimrilik, miskinlik ve adam öldürmek.

Bugün hayallerimizi dahi zorlayan böyle bir sosyal yapıyla, Müslüman Türk Milleti'nin, sanki ikinci bir Asr-ı Saadet dönemi oluşturduğunu kabul etmek durumundayız. Ahilik Teşkilatı, böylesi olağan üstü mükemmel insanlarla, iktisadi hayat dahil, ilgilendiği bütün konularda sadece Rabbine Kul olabilen insanın mutluluğu, huzuru ve refahını temel amaç edinmiştir.

AHİLİĞİ KONUŞTURAN NEDENLER

Merkezi İngiltere'de bulunan Oxfam grubu tarafından yapılan araştırma, Dünyada en zengin yüzde 1'lik dilime girenlerin, 2016'da küresel servetin yarısından fazlasına sahip olacağını ortaya koymaktadır.

Bu araştırmaya göre dünyadaki en zengin yüzde 1'lik kesimin varlığı, 2009'da yüzde 44 iken, 2014'te yüzde 48'e yükselmiştir. Bu arada küresel servetin, son 14 yılda 2 kat artarak 263 trilyon dolara ulaştığı tahmin ediliyor.

BM'nin Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 2014 yılı raporunda dünyada her 9 kişiden 1'inin aç olduğunu duyurdu. FAO'ya göre bugün 805 milyon kişi kronik olarak açlığın pençesinde yaşamaktadır.

ŞİMDİLİK YÜZDE 1; DENKTİR % 50'YE

	2000	2002	2007	2010	2014
Nüfusun Yüzde 1'nin Toplam Servetten Aldığı Pay (%)					
Rusya	53,1	52,5	50,5	55,3	66,2
Türkiye	38,1	39,4	42,9	47,3	54,3
Çin	19,0	20,6	27,2	31,6	38,4
Almanya	31,0	30,0	27,9	27,8	37,2
ABD	38,5	38,6	38,9	38,8	28,1
Nüfusun Yüzde 10'nun Toplam Servetten Aldığı Pay (%)					
Rusya	77,1	76,7	75,4	78,4	84,8
Türkiye	66,7	67,7	70,2	73,1	77,7
ABD	74,6	74,7	74,8	74,7	74,6
Çin	48,6	50,2	56,1	59,7	64,0
Almanya	63,9	63,1	61,7	61,6	61,7
Kaynak: Credit Suisse					

YOKSULLUK ARTIK HERKESİN SORUNU...

Yoksulluk ve aşırı gelir dağılım adaletsizliği bundan yıllar önce dünyanın belli bölgeleri için konuşulurken, bugün gelişmiş büyük ekonomileri de tehdit etmektedir.

Dünya genelindeki yoksul insanların yarısı, dünyanın en büyük 20 ekonomisine sahip G20 ülkelerinde yaşar hale gelmiştir.

Bu bağlamda; gelişmiş ülkelerin belli bölgelerinde aşırı lüks hayat yaşayan çok küçük zümrelerin hemen yanı başında "İNSANI" ihtiyaçlarını karşılayamayan milyonlardan söz etmek mümkün.

BU HALİN MÜSEBBİBİ KAPİTALİST İKTİSADİN TANIMI

İktisadın güncel en yaygın ve geçerli tanımı: “Doğadaki **kıt kaynaklarla** insanların **sınırsız ihtiyaçlarını** karşılamayı hedefleyen bir sosyal bilimdir.”

Ayrıca, insanı «**Homo Economicus**» ekonomik varlık olarak kabul eden kapitalist sistem, hiçbir ahlaki değeri de kendisi için bağlayıcı görmemektedir.

Gerçekte ise ne doğadaki kaynaklar kıt, ne de insanların ihtiyaçları sınırsızdır: Sınırsız olan insanın **ihtiraslarıdır**. O da kontrol edilmek zorundadır.

KAPİTALİZM: KAR MAKZİMİSAZYONU

AHİLİK: FAYDANIN DORUKLAŞMASI

İktisat böyle bir yanlış kurgu ile tanımladığında, asli hedef edindiği; sermaye birikimi ve kar maksimizasyonu için her ne pahasına olursa olsun her türlü faaliyet mubah karşılanabilmektedir.

Netice itibariyle iktisadi faaliyette, insanlara iş ve aşı sağlayarak fayda üretmek yerine; sermaye birikimi ve kar maksimizasyonu oluşturmak daha cazip gelmektedir.

Oysa faydacı düşünceyi hedef edinen Ahilik Kültüründe kişi, yaptığı üretimle insanların zaruri bir ihtiyacını karşıladığı ölçüde mutluluğu yaşarken, kendisi için ihtiyaç olan geliri meşru ve helal bir şekilde kazanmanın huzurunu elde etmektedir.

«SERMAYE» MERKEZLİ EKONOMİDEN «İNSAN» MERKEZLİ AHİ İKTİSADINA

Ekonomik faaliyetlerin hedefi, bugünkü iktisadi öğretilerde olduğu şekliyle, kar maksimizasyonu ile sermayenin tekelleşmesi olmak yerine; daha çok insanın istihdam edilmesi ve ortaya çıkan mal ve hizmetten faydalanması olmalıdır.

Örneğin; aynı sermaye ve imkanlarla kurulacak projeden biri; % 10 karlı ve 100 kişiye istihdam sağlıyor, diğeri ise % 20 karlı ve 25 kişiye istihdam sağlıyor.

Bunlardan ilki Ahiliğin öngördüğü insan ve fayda merkezli bir proje iken, ikincisi ise kapital odaklı ekonomik faaliyet şeklidir.

AHİLİĞİN AMACI VE FAALİYET ALANI

Ahiliği pür iktisadi bir sistem olarak değerlendirmek yerine; İslam'ın genel prensiplerini hayatın her alanına hakim kılmayı hedefleyen bütüncül bir sosyal düzen olarak görmek gerekir.

Bu manada Ahiliğin ilk hedefi, mükemmel bir insandan mükemmel bir topluma ulaşmak için mesleki eğitimin yanı sıra, dini ve dünyevi alanlarda, ahlaki hiçbir zafiyeti kabul etmeyen disiplinin hakim olduğu bir eğitim sistemini hedeflemiştir .

Dolayısıyla Ahiliğin etkinliğini; ekonomik faaliyetlerinin yanı sıra; bütün sosyal alanlarda, devletin ulaşmadığı yerlerde, kamu düzenini sağlamada, askeri meselelerde, eğitimde ve daha bir çok alanda görmek mümkündür.

AHİLİĞİN SOSYAL İLKELERİ

Ahiliğin anayasası niteliğinde olan Fütüvvet namelerinde yer alan yüksek ahlaki hedefleyen ilkeleri, kısaca aşağıdaki kavramlarla özetlemek mümkündür:

Bu bağlamda üyelerden; bilgi ve meslek edinme, sabır ve ruhun arındırılması, sadakat, dostluk, hoşgörü ve yasaklara uyma gibi vasıfların verildiği aşamalardan geçmesi ve kendilerinden koşulsuz bağlılık, sonsuz itaat ve ketumiyet **istenmektedir.**

İnançsızlar ve sofuların örgüte katılmaları kesin bir kuralla yasaklanırken, yukarı ki vasıflara haiz olmanın yanında; **elini, sofranı ve kapını açık tutma, gözünü bağlı tutma ile beline ve diline sahip olma** Ahiliğin diğer önde gelen altı ilkesini oluşturmaktadır.

AHİLİĞİN İKTİSADİ İLKELERİ: ÜRETİM

Ahiliğin anayasası niteliğinde olan Fütüvvet namelerinde; «Veren el alan elden üstündür» ilkesi gereği çalışmanın gerekliliği ve helal kazancın önemi ve her Ahinin mutlaka bir iş sahibi olması şiddetle tavsiye edilmiş. Miskin bir hayat hiçbir şekilde kabul görmemiştir.

Ahilik üretimi teşvik ederken; neyin, ne kadar ve nasıl üretildiğini denetlemiş, ihtiyaçlar sınırsız görülüp, tüketimin teşviki, bunun için üretim yapılması ve kaynakların israfı hoş karşılanmamıştır. Bu çerçevede üretim, zaruri ihtiyaçların bir fonksiyonu olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca devletin iktisadi alanda dışa bağımlı olmaması için gerekli olan yerli üretim sürekli teşvik edilmiştir.

AHİLİKTE: İDDİAR VE KANATKARLIK

Bugünkü kapitalist sistemde sermaye birikimi asıl amaç edinilmesine karşılık, Fütüvvet namede yastık altı olarak bilinen, ihtiyaç dışı fazla sermayenin saklanması **İddiar** edilmesi hoş karşılanmamıştır.

Bundan amaç; sermayenin belli ellerde toplanmasına fırsat vermeyerek gelir dağılımını adil kılmaktır.

Bu günkü sistemin amaçladığı sermaye birikimine karşılık, Ahiliğin emrettiği kanaatkârlık; hem öteki insanların haklarını gözeterek, sosyal barışın sağlanmasının, hem de çevre konusunda çok daha duyarlı olmanın garantisini anlamına gelmektedir.

AHİLİKTE, REKABET YERİNE YARDIMLAŞMA VE İŞ BÖLÜMÜ

Bugün, güçlüden yana olan serbest rekabete karşılık, Ahilik, “**Can ve mal ortaklığı**” olarak adlandırılan, «**Orta Sandığı**» uygulaması ile esnaflar arasında, yardımlaşmayı emreden sistemde, gelirlerin zaruri ihtiyaçlardan fazlası yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması temel ahlaki değer kabul edilmiştir.

Fütüvvet namede yer alan bir diğer ilke İş bölümü'dür. Bu ilke, bir taraftan üretimde uzmanlaşmayı sağlarken, diğer taraftan sık sık iş değiştirmenin, sebatsız ve istikrarsız ruh haline sahip insanların başvuracağı bir uygulama olduğundan, hiç hoş karşılanmamıştır . Ahiler işletmelerinde ancak tek mal üretebilmekteydi.

AHİLİKTE; ÇARŞI VE İÇ DENETİM SİSTEMİ

Ahilikte üretimin yapıldığı ve pazarlandığı yer aynı mekânlardı. Vakıflara ait olan bu işyerlerinde işletmelerin çokluğu ve lüks mallardan kaçınılması önemli bir ilkeydi. Ayrıca buralarda daha çok kazanmak için reklam ve rekabet yapılması söz konusu değildi.

Ahilik sisteminde gerek üretilen mallar ve gerekse kişilerin iş yeri açmaları öncelikle devlet tarafından, devletin ulaşamadığı yerde ise esnaf ve zanaatkârların kendilerince denetlenmekteydi. Ayrıca yeni bir kalfanın işyeri açabilmesi öncelikle bir heyet huzurunda ustalığını ispatlamasına bağlıydı.

AHİLİĞİN BAŞARISI: GÜZEL AHLAK

Görüldüğü üzere Ahilik Teşkilatı, üstlendiği vazifelerle bugün; **sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkârlar birliği, işçi ve işveren sendikaları, Türk Standartları Enstitüsü vb. birçok iktisadi kurumla birlikte, Milli Eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri gibi daha birçok kurumun alanına giren faaliyetleri tek başına başarıyla icra etmiştir.**

Ahiliğin bugün onlarcasının yetersiz kaldığı alanlarda, tek başına üstlendiği görevleri başarıyla ifa edebilmesinde öncelikle; çatışma yerine uzlaşmayı hedeflemesi ile güveni ve de güzel ahlakı **temel almasının etkili olduğunu belirtmek durumundayız.**

NEREDEN BAŞLAMALIYIZ ?

Son yıllarda yaygınlaşan bu tür programlardan müşahhas sonuçlar alabilmek için öncelikle, ülkemizde hâkim olan ve bizim değer yargılarımızla uyuşmayan;

Toplumsallık yerine bireyselliği, fayda yerine karı, paylaşma yerine, biriktirmeyi ve faydacı üretim yerine, lüks tüketimi, zayıfa destek olmak yerine, rekabetle onu ortadan kaldırmayı ilke edinen, mevcut kapitalist hayat anlayışıyla olan ilişkimizi, yeni baştan gözden geçirmek gerektiği kanaatindeyiz.

NEREDE BITİRMELİYİZ ?

Ahiliđi, İktisadi ve sosyal bir teŖkilatlanma Ŗekli olarak kabul edip, onun benzerini tekrar hayata geçirmek dűŖüncesinden evvel;

AHI «kardeŖ» kűltűrűnű, ahlakını, sosyal sorumluluk Ŗuurunu, inançlarını, gűven dűzeyini kısacası medeniyetini Milletimize yeniden kazandırarak; iyi bir birey ve műkemmel bir toplum oluŖturulması gerektiđi kanaatindeyiz.

AYNI SOKAKTA: AYRI DÜNYALAR

MAHALLE AYNI DÜNYALAR FAKLI

**YİYENİN ÇİLESİ,
AÇIN ISTIRABINDAN DAHA AZ DEĞİL!**

SÖZE GEREK NE GEREK...

YORUMU SIZE KALSIN

HEDEF MUTLU OLABİLMEKSE: HANGI ZENGİN, BU KADAR MUTLU

TEŐEKKÜRLER

× *Sabrınız için hepinize teŐekküt edet, Saygılar sunarım.*

× **PROF. DR. MEHMET KARAGÜL**

× **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi**